

Ukládání trestů v případě jejich kumulace: Jak trestat pachatele, kteří spáchali další trestný čin předtím, než vykonali dříve uložené tresty

JAKUB DRÁPAL*

Sentencing offenders who have not served their previous punishments in full: Should we treat them as repeat or multiple offenders?

Summary: Sentenced offenders who re-offend prior to serving the sentence, either fully or partially, are situated between multiple and repeat offenders. The act of sentencing itself cannot be grounds for treating them as repeat offenders based on censure theories, since censure is communicated primarily via hard treatment. If they are treated as repeat offenders, no consequentialist or desert sentencing aims can be achieved, nor can the requirement of proportionality. Yet, half of all continental European countries implicitly treat multiple-conviction offenders as repeat offenders and only two countries provide detailed guidance as to how to sentence them. As I show on data from the Czech Republic, which do not recognize any such category of offenders, this results in many prison sentences being served consecutively and distorts the proportionality between the offences committed and the sentences imposed. Suggestions concerning what should be reformed in the Czech context are provided.

Keywords: sentencing, multiple offenders, repeat offenders, multiple conviction offenders

Polovina českých vězňů vykonává více než jeden trest odnětí svobody v návaznosti za sebou a celková délka těchto trestů nezřídka přesahuje horní hranici sazby za nejzávažnější trestný čin, za který byli odsouzeni. Tento stav je mimo jiné důsledkem toho, že trestní zákoník výslovně neumožňuje zohlednit dříve uložené tresty při ukládání trestů pachatelům za trestné činy spáchané po vyhlášení prvostupňového odsuzujícího rozsudku¹, které v době spáchání nebyly vykonané (tyto pachatele dále označuji i jako „pachatele, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty“). V české i zahraniční odborné literatuře byli tito pachatelé běžně opomíjeni, přičemž zejména domácí autoři si vystačili s konstatováním, že tito pachatelé byli varováni vyhlášením

rozsudku, a proto je opodstatněné zacházet s nimi jako s recidivisty.

Tento článek detailně rozebírá, v čem jsou pachatelé, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty, podobní pachatelům souběhu a v čem naopak recidivistům. Pozornost je věnována zejména podobnosti s pachateli souběhu, jelikož právě taková podobnost by mohla odůvodnit jiné zacházení, než je dnes implicitně zvoleno trestním zákoníkem i odbornou literaturou. V prvních částech se proto článek zabývá významem vyhlášení prvostupňového odsuzujícího rozsudku, na které navazuje rozbor absolutních i relativních účelů trestů ve vztahu k trestání pachatelů, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty. Následně článek porovnává zákonné úpravy

* Právnická fakulta Univerzity Karlovy; Ústav státu a práva Akademie věd ČR. E-mail: drapalja@prf.cuni.cz. Text vznikl za podpory Grantové agentury UK v rámci projektu „Analýza efektivit nepodmíněného trestu odnětí svobody z hlediska recidivy“, č. 34218, a za podpory programu Progres Univerzity Karlovy Q18 – Společenské vědy: od víceoborovosti k mezioborovosti. Předchozí verze textu byla oceněna v rámci soutěže *lus et Societas*. Část teoretické argumentace je podobná argumentaci v nálezů Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4022/18 ze dne 30. 7. 2019, na jejímž vypracování se autor podílel jako asistent soudkyně zpravodajky; tuto teoretickou část však vypracoval před jejím využitím v citovaném nálezů. Za připomínky k textu velmi děkuji Haně Šimánové, Janovi Šottovi, Jiřímu Říhovi, Vladimíru Kratochvílovi a anonymnímu recenzentovi, byl s finálním vyzněním textu či některými myšlenkami někteří jmenovaní nesouhlasí.

¹ Pokud takový odsuzující rozsudek posléze nabyl právní moci; pokud v době rozhodování o jiném trestném činu pachatele s ním je spojena fikce, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen, pak takový rozsudek neslouží jako mezník pro rozlišení mezi vícečinným souběhem a recidivou.

všech evropských kontinentálních zemí z hlediska toho, jak upravují ukládání trestů těmto pachatelům, a pro ilustraci problémů spjatých s mlčením českého zákonodárce jsou následně představeny empirické analýzy vězeňských a soudních dat. Nakonec článek činí doporučení vztahující se k české právní úpravě tak, aby byla v souladu s teoretickými závěry tohoto článku.

Před úvodem do tématu je vhodné nastítnit základní situace, ve kterých dochází k tomu, že je pachateli ukládán trest za trestný čin spáchaný později, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek, přičemž pachatel v době spáchání dosud nevykonal dříve uložený trest. K tomu dochází zejména ve čtyřech případech: pachatel spáchal trestný čin (1) v průběhu zkušební doby podmíněně odloženého trestu odnětí svobody nebo v průběhu výkonu trestu obecně prospěšných prací, (2) po odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, ale před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, (3) v průběhu výkonu trestu odnětí svobody nebo (4) po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Jedná se tak o velmi různorodé případy, k čemuž je třeba přihlídnout jak při teoretických, tak při normativních úvahách.

Současná úprava a česká a slovenská literatura: Pachatel byl varován

Pro ilustraci potřebnosti diskuse o ukládání trestů pachatelům, kterým byly dříve uloženy tresty, jež nebyly dosud vykonány, nejdříve rozeberu dopady vyhlášení prvostupňového odsuzujícího rozsudku. Zatímco pokud jsou trestné činy spáchány před tímto vyhlášením, soud pachateli „uloží [...] úhrnný trest podle toho ustanovení, které se vztahuje na trestný čin z nich nejpřísněji trestný“², pokud jsou trestné činy spáchány po tomto vyhlášení, soud uloží tresty za každý trestný čin zvlášť. Tyto tresty uloží v rámci trestní sazby za jednotlivé trestné činy, přičemž zákon výslovně nepředvídá, že by při ukládání dalších trestů mohl přihlídnout k dříve uloženým dosud nevykonaným trestům. Z teoretického hlediska by tak měla být situace, kdy je pachatel odsuzován za souběh, pro něj výrazně výhodnější, než pokud by byl odsuzován k několika trestům, přičemž by byl navíc

považován za recidivistu. Zatímco v rámci souběhu se na pachatele nahlíží s určitým slitováním, k recidivistovi se přistupuje s tvrdostí.

Otázkou řešenou v tomto článku je, zda a případně jak moc je namístě přihlídnout k dříve uloženým dosud nevykonaným trestům při ukládání trestů za nově spáchané trestné činy. Trestní zákoník k této otázce mlčí, a jsem proto přesvědčený, že neumožňuje tuto skutečnost významně zohlednit při ukládání trestů. Nestanoví-li totiž výslovně, že by se k určitým okolnostem mohlo přihlídnout, tak by tyto okolnosti neměly výrazně ovlivnit volbu trestu, zejména pokud zákonodárce zřetelně vyjádřil svoji vůli nejen v otázce trestání souběhu i recidivy, ale i v relativně detailním vyjmenování přitěžujících a polehčujících okolností.

Jedinou možností, jak by bylo možné dosud nevykonané tresty zohlednit, by bylo použít obecných pojmů vztahujících se k ukládání trestů, kdy by tyto skutečnosti byly zohledněny v rámci „poměrů pachatele“ či „možnosti jeho nápravy“.³ Taková interpretace mi nepřijde intuitivní a právně čistá, jelikož v takovém případě by bylo možné pod termíny „povaha trestného činu“ či „poměry pachatele“ podřadit jakoukoli skutečnost. Zejména pokud je možné, že dosud nevykonané tresty výrazně ovlivní uložení nového trestu, pak mi nepřipadá vhodné takovou interpretaci zakládat právě na obecných ustanoveních, jelikož v tu chvíli se ztrácí principiálnost ukládání trestů, protože soudce si při mlčení zákonodárce může jednoduše domyslet nejruznější pravidla a přiložit jim podstatný význam.

Jsou-li tedy dosud nevykonané tresty zohledněny na základě obecných ustanovení⁴, jsem přesvědčený, že se tak děje spíše s cílem soudce, aby uložil spravedlivý trest dle svého vnímání, než aby co nejvěrněji interpretoval trestní zákoník. Byť mnou vyjádřený negativní názor se může zdát příliš formalistický, jsem přesvědčený, že pokud má určitá okolnost výrazný vliv na ukládání trestů a trestní zákoník jí podobné varianty výslovně upravuje, pak by tato okolnost měla být také výslovně upravena v trestním zákoníku. Není-li, neměla by mít významný vliv. Rozpor těchto dvou názorů pak může spočívat i v odlišném náhledu odlišných aktérů: Zatímco soudci se mohou snažit uložit zejména spravedlivý trest v konkrétním případě, akademici se

² § 43 odst. 1 trestního zákoníku, dále i „TZ“.

³ § 38 odst. 1 a § 39 odst. 1 TZ.

⁴ Což se skutečně někdy děje, viz např. rozsudky Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 3 T 128/2015, 3 T 130/2013, 3 T 36/2015, 3 T 71/2012 či 3 T 44/2016, ve kterých je tato okolnost výslovně zmíněna.

budou spíše pokoušet interpretovat zákonná ustanovení co nejméně, byť by to mohlo vést k nevhodným výsledkům, a ohledně těchto nedostatků navrhnout legislativní úpravy. Posledním argumentem, proč je výslovná diskuse této problematiky v zákoně podstatná, je, že pokud tak učiněno není a pokud někteří soudci argumentují pouze obecnými pojmy, vede to ke zvětšení rozdílů mezi soudci, jelikož někteří je budou v tomto smyslu interpretovat a jiní nikoli.

Teoretická literatura takřka neřešila otázku trestání pachatelů, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty, a nezabývala se tím, zda je z hlediska ukládání trestů a jejich možné kumulace vhodně zvolen okamžik vyhlášení prvostupňového odsuzujícího rozsudku (či zda měl být zvolen jiný okamžik, např. výkonu trestu), byť ukládání trestů za souběh se různí autoři věnovali detailně.⁵ Někteří čeští a slovenští autoři, resp. učebnice či komentáře, tyto otázky ignorují, resp. nezabývají se tím, zda okamžik zvolený zákonodárcem pro výrazně jiné ukládání trestů je vhodný,⁶ byť mnohdy detailně rozebírají, co to znamená být či nebýt odsouzen před vyhlášením prvostupňového odsuzujícího rozsudku. Ani v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku z roku 2009 se nedočteme, proč byla v mnohém převzata úprava z předchozího trestního zákona; pouze se dozvídáme, že převzata byla.⁷

Pokud se čeští právní vědci věnovali odůvodnění, proč byl zvolen zrovna okamžik vyhlášení prvostupňového odsuzujícího rozsudku a proč např. netrestat podle pravidel souhrnného trestu i nepravou recidivu (páchání další trestné činnosti mezi vyhlášením a právní mocí), pak se většinou uchýlovali k argumentaci upozorněním, resp. výstrahou. Polášek se tak domníval, že je namísto důvěřovat člověku, že se napraví, ale pokud tuto důvěru zneužije, o to přísněji by měl být na druhou stranu potrestán.⁸ Nepříliš přesvědčivě však zní Polášková teze, že pachatel si může myslet, že když už byl jednou potrestán, tak mu další trest nehrozí, a proto páchá dál; takovému jednání chce zamezit. Pro takové zamezení však stačí uložit přísnější trest –

není nutné ukládat trest nezávisle na dříve uložených dosud nevykonaných trestech.

I Tolar argumentuje podobně, když je dle něj vyhlášením odsuzujícího rozsudku vysloveno „záporné hodnocení pachatelova skutku [...], jestliže pachatel nedbal varovného hlasu odsuzujícího rozsudku, jímž bylo vyvrcholeno výchovné působení hlavního líčení a jímž byla pachateli jasně ukázána zavrženíhodnost toho, že spáchal trestný čin, a jestliže spáchal další trestný čin, není hoden požívat výhody, aby mu za celou trestnou činnost byl uložen toliko trest souhrnný“.⁹

V současných učebnicích se této problematice jako jediný věnuje Vladimír Kratochvíl, který používá stejné odůvodnění: „Vyšší společenská škodlivost [recidivy] vyplývá z toho, že pachatel – recidivista – byl již dříve za své jednání uznán vinným, resp. potrestán. Byl tedy kvalifikovaně a pravomocně varován, toto varování se však v jeho případě minulo účinkem, neboť i nadále páchal trestnou činnost. Pachatel tak promarnil možnost nápravy mu poskytnutou a s přihlédnutím ke škodlivosti konkrétního trestného činu je proto vhodné zvolit pro něj jiný, zpravidla přísnější trest.“¹⁰ S tímto názorem je obtížné nesusouhlasit, nicméně autor se nevypořádává s tím, zda z požadavku přísnějšího trestu vyplývá, že nový trest nemá zohlednit dříve uložené a dosud nevykonané tresty.

V jejich šlépějích kráčí i Mencerová, která se domnívá, že pachatel byl vyhlášením rozsudku varován, ale ani takovýmto varováním nebyl odrazen; vyhlášení rozsudku má podle ní výchovnou sílu, a právě upozornění sankcí soudem je podle ní podstatné.¹¹ Ke všem těmto autorům je pak vhodné poznamenat, že se touto problematikou zabývali primárně ve vztahu k nepravé recidivě – že by pravá recidiva, pokud nebyly vykonány dříve uložené tresty, mohla být trestána na základě principů podobných ukládání trestů za souběh, výslovně nezmiňoval nikdo. Jen Solnař si uvědomoval, že rozdíl při ukládání trestů za recidivu a za souběh je natolik výrazný, že si zasluhuje podobné řešení; on by však prosazoval spíše rozvolnění absorpční zásady.¹²

⁵ V zahraničí naposledy v publikaci RYBERG, J. – ROBERTS, J. V. – DE KEIJSER, J. W. (eds.). *Sentencing Multiple Crimes*. Oxford 2018.

⁶ AUGUSTINOVÁ, P. § 43. In: Drašík, A. – Fremr, R. – Durdík, T. – Růžička, M. – Sotolář, A. (eds.). *Trestní zákoník (č. 40/2009 Sb.): Komentář*, Praha 2015, str. 350–366; JELINEK, J. (ed.). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vyd.* Praha 2017, str. 336; KALLAB, J. *O skutkové podstatě a konkurenci trestných činů*. Praha 1911, str. 144–179; KALLAB, J. *Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní*. Praha 1935, str. 78; MIŘIČKA, A. *Trestní právo hmotné*. Praha 1934, str. 106–115; PŮRY, F. § 43. In: Šámal, P. (ed.). *Trestní zákoník. Komentář*. Praha 2012, str. 581–619; ŠÁMAL, P. – NOVOTNÝ, O. – GRVNA, T. (eds.). *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha 2016, str. 274.

⁷ Poslanecká sněmovna ČR. *Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku* [online]. 2009, str. 219. Dostupné na <<http://www.psp.cz/isqw/text/orig2.sqw?idd=26247&pdf=1>>.

⁸ POLÁŠEK, V. *Ukládání trestu při souběhu trestných činů podla československého trestního práva*. Bratislava 1962, str. 196–197.

⁹ TOLAR, J. *Trest úhrnný a souhrnný*. Praha 1963, str. 123.

¹⁰ KRATOCHVÍL, V. (ed.). *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha 2012, str. 406. Tyto otázky nediskutuje ani dále v případě ukládání trestů za recidivu (str. 622–624).

¹¹ MENCEROVÁ, I. *Mnohost trestnej činnosti*. Bratislava 2013, str. 48 a 55.

¹² SOLNAŘ, V. – VANDUCHOVÁ, M. *Tresty a ochranná opatření* In: Císařová, D. – Fenyk, J. – Solnař, V. – Vanduchová, M. *Systém českého trestního práva*, Praha 2009, str. 205.

Jediným, kdo se této otázce částečně věnoval, byl Lata, který definoval problém, že v důsledku přeměn alternativních trestů odsouzení nezřídka vykonávají delší tresty, než je nutné a vhodné. Zdroj těchto přeměn viděl v přílišném užívání trestního příkazu a zpochybňoval, zda je přeměna alternativních trestů nutná, pokud je nakonec uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, přičemž sice tvrdil, že by to bylo zasloužené, ale „ne každý zasloužený trest musí být nutně uložen“¹³. Praxe tuto tvrdost zákona dle Lata obcházela tím, že soudy nechaly dříve uložené podmíněné tresty tzv. vyhnít, dokud nenastala fikce osvědčení. Lata dochází k závěru, že zejména u pachatelů, kterým je poprvé ukládán nepodmíněný trest, by v takovém případě bylo namíste ponechat podmíněně odložené tresty odnětí svobody v platnosti, prodloužit trvání zkušební doby a poskytnout odsouzenému ještě jednu šanci.

Tento nedostatek pozornosti akademické sféry je pak zajímavý zejména proto, že principy, na kterých je založena současná úprava, byly přijaty před zavedením alternativních a podmíněných trestů. Základní kontury ukládání trestů za souběh a za recidivu byly totiž koncipovány již před vznikem Československé republiky, kdy nebylo možné ukládat podmíněné tresty odnětí svobody ani podmíněně propouštět odsouzené z výkonu trestu.¹⁴ Tato změna byla zavedena až v roce 1919, přičemž ale v návaznosti na ni nebyly koncepty ukládání trestů v případech mnohosti trestné činnosti opětovně detailně promyšleny. Pokud tedy byly koncipovány určité instituty za výrazně odlišně nastaveného systému trestů, je nutné v situaci, kdy se podmínky výrazně změnilly, jejich nastavení nově probádat, a to právě s přihlédnutím ke specifickým nově zavedených trestů.

Posledním důvodem, proč je namíste současnou úpravu více promyslet, je, že trestní řád dnes sice umožňuje fakultativně zastavit trestní řízení, „je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle

trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne“ [§ 172 odst. 2 písm. a) trestního řádu], ale výslovně neumožňuje zohlednit dříve uložené dosud nevykonané tresty tehdy, nemě-li by nový trest být sice zcela bez významu, ale jeho význam by měl být jen velmi malý v porovnání s trestem, který již byl uložen. Zákon tak nabízí nejsilnější zbraň – zastavení trestního stíhání –, ale výslovně neumožňuje použití těch slabších.

Vliv vyhlášení rozsudku na ukládání trestů

Základní otázkou tohoto článku je, zda je moment vyhlášení prvostupňového odsuzujícího rozsudku skutečně tak podstatný, za jaký byl dlouhodobě považován českou a slovenskou odbornou literaturou. Vyhlášení prvostupňového odsuzujícího rozsudku pro pachatele znamená sdělení odsouzeníhodnosti jeho jednání společností, přičemž pachateli též sděluje, jak silně je jeho jednání vnímáno jako problematické (skrže druh, modalitu a výměru trestu), a má pro něj sloužit jako varování, aby se opětovně nedopustil další trestné činnosti.

Pro toto varování se v kriminologické literatuře používá pojem *censure*, do češtiny přeložitelný jako „morální odsouzení“, přičemž toto zkritizování jednání pachatele bylo dlouho spojováno s uložením trestu, které je následováno výkonem trestu (tzv. *hard treatment*¹⁵). V posledních letech se však kriminologové začínají přiklánět k výkladu, že tohoto morálního odsouzení je dosahováno zejména výkonem, a nikoli primárně uložením trestu,¹⁶ jelikož právě výkon trestu znásobuje vyslovené varování a zároveň slouží k rozlišení různě závažných odsouzení (srov. výkon peněžitého trestu a dlouhého trestu odnětí svobody). Obdobně i zahraniční kriminologové a filozofové zabývající se odlišením ukládání trestů za souběh a za recidivu operují často s termínem nejen uložení, ale i vykonání trestu¹⁷. Z hlediska komunikace morálního odsouzení

¹³ LATA, J. Několik poznámek k problematice ukládání trestů začínajícím delikventům. In: Gřivna, T. – Vanduchová, M. (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*, Praha, 2008, str. 160.

¹⁴ Viz § 265 zákona ze dne 23. května 1873 č. 119/1873 Sb. ř. z., jímž se uvádí trestní řád, § 34 trestního zákona o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 Sb. ř. z. a zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění.

¹⁵ FEINBERG, J. The Expressive Function of Punishment. *The Monist*, 1965, roč. 49, č. 3, str. 397–423; VON HIRSCH, A. *Censure and Sanctions*. Oxford 1996.

¹⁶ CANTON, R. Censure, Dialogue and Reconciliation. In: Du Bois-Pedain, A. – Bottoms, A. E. (eds.). *Penal Censure: Engagements Within and Beyond Desert Theory*, Oxford 2019, str. 253–275; DUFF, R. A. Penal Communications: Recent Work in the Philosophy of Punishment. *Crime and Justice*, 1996, roč. 20, str. 1–97; HAMPTON, J. The Moral Education Theory of Punishment. *Philosophy & Public Affairs*, 1984, roč. 13, č. 3, str. 208–238; KLEINIG, J. The Architecture of Censure. In: Du Bois-Pedain – Bottoms (eds.), c. d., str. 3–17; NARAYAN, U. Appropriate responses and preventive benefits: Justifying censure and hard treatment in legal punishment. *Oxford Journal of Legal Studies*, 1993, roč. 13, č. 2, str. 166–182; VON HIRSCH, A. Censure and Hard Treatment in the General Justification for Punishment: A Reconceptualisation of Desert-oriented Penal Theory. In: Du Bois-Pedain – Bottoms (eds.), c. d., str. 87–92.

¹⁷ BOTTOMS, A. E. Exploring an Institutional and Post-Desert Theoretical Approach to Multiple-Offense Sentencing. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 31–56; FRASE, R. S. Principles and Procedures for Sentencing of Multiple Current Offenses. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 189–210; LIPPKE, R. L. Retributive Sentencing, Multiple Offenders, and Bulk Discounts. In: White, M. D. (ed.). *Retributivism: Essays on Theory and Policy*, Oxford 2011, str. 212–228; ROBERTS, J. V – DE KEIJSER, J. W. Sentencing the Multiple-Conviction Offender: Diminished Culpability for Related Criminal Conduct. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 137–162;

se tedy výkon trestu zdá minimálně stejně podstatný jako jeho uložení.¹⁸ Byť tedy okamžik uložení trestu má určitý význam, nezdá se, že by představoval dostatečně silný argument pro naprosto odlišné přístupy při ukládání trestů za souběh a recidivu (ať již pravou, či nepravou), pokud v době uložení trestu nebyl dosud vykonán dříve uložený trest.

Zkritizování, morální odsouzení a reakce na uložení trestu vyžaduje komunikaci mezi soudem (státem) a pachatelem, přičemž míra varování vyhlášením rozsudku je v českých podmínkách snižována dvěma faktory, které nepodporují názor, že okamžik vyhlášení rozsudku má být klíčový pro naprosto odlišný styl ukládání trestů za trestné činy spáchané těsně před vyhlášením prvostupňového odsuzujícího rozsudku a po něm: Za prvé, komunikace morálního odsouzení je ztížena zejména u pachatelů, kteří byli odsouzeni trestním příkazem, jelikož v takovém případě se jedná o monolog, který je vedený formální písemnou (tedy neosobní) formou bez jakéhokoli odůvodnění. Trestním příkazem je přitom rozhodována většina trestních věcí. Za druhé, význam morálního odsouzení komunikovaného rozsudkem je nižší, pokud je uložen primárně podmíněný trest odnětí svobody, který sám o sobě nespočívá v žádném výkonu trestu (*hard treatment*), skrze který by si pachatel mohl uvědomit, že jeho jednání bylo problematické. Ne nadarmo v příležitostných rozhovorech vězeňští psychologové a probační pracovníci zmiňují, že odsouzení na otázku, zda již byli dříve trestáni, odpovídají, že nikoli; po konfrontaci se záznamy v rejstříku trestů opáčí, že podmíněný trest přece není trest. V České republice v roce 2017 byl přitom podmíněný trest odnětí svobody jako jediný trest uložen v 32 % případů, přičemž v 72,5 % byl uložen trestním příkazem.¹⁹ Tyto skutečnosti velmi silně nabourávají tvrzení, že pouhé odsouzení má v České republice sloužit jako důrazné varování, které odůvodní zásadně odlišný přístup k pachatelům před vyhlášením odsuzujícího rozsudku a po něm. Dovolím-li si lehce přehnat, toto varování totiž často spočívá v doručení dopisu pachateli, že se mu nic nestane.

Zároveň pokud očekáváme, že na pachatele bude silně působit odsuzující rozsudek, pak bychom pro takové tvrzení měli mít nějaký podklad, který však nebyl dosud empiricky studován, nejspíše vzhledem ke komplikovanosti takového výzkumného designu. Naopak se ukazuje, že opouštění kriminální dráhy u recidivistů je postupné a že pouze výjimečně dochází k jednorázovému opuštění kriminální dráhy;²⁰ není proto racionální očekávat, že rozsudek vzhledem ke své podstatě bude tím okamžikem, který povede k výrazné změně v životě člověka. Slovy českého klasika trestání: „Po lidech, jejichž negativní rysy se utvářely celá dlouhá léta, chceme, aby najednou byli dokonalejší než dokonalí.“²¹

Uložení trestu v řízení předcházejícím tomu aktuálnímu tedy dochází k určitému varování pachatele, přičemž uložení trestu a vyslovení viny má jistě svoji váhu, je podstatné a mělo by vyústit v přísnější trest ve velké většině případů. Takovéto varování, zejména v českých poměrech, však nepředstavuje natolik významný okamžik, který by odůvodnil, proč je třeba ukládat tresty za nově spáchané trestné činy bez různě významného přihlídnutí k dříve uloženým dosud nevykonaným trestům.

Relativní (konsekven- cionalistické) teorie trestu

Někteří čeští a slovenští autoři se ve výkladu o souhrnném a úhrnném trestu zabývají účely trestání, přičemž jsou opakovaně zdůrazňovány utilitární účely trestání,²² a to že trestní právo má „sociální úlohu zabraňování sociálně škodlivému jednání“.²³ Žádný z těchto autorů však neuvažuje nad tím, že aplikace utilitárních účelů je silně zproblematizována – až znemožněna –, pokud se pravidla souhrnného trestu neaplikují na případy recidivy, kdy je pachatel odsuzován před vykonáním dříve uložených trestů, zejména pokud je hojně užíván podmíněný trest odnětí svobody.²⁴

Současná úprava totiž výrazně omezuje možnosti uložení takového trestu, v rámci

RYBERG, J. Retributivism and Multiple Offending. *Res Publica*, 2005, roč. 11, č. 3, str. 213–233; VON HIRSCH, A. Multiple-Offense Sentencing: Some Additional Thoughts. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 183–188.

¹⁸ Je proto škoda, že někteří čeští či slovenští autoři při diskusi o trestání souběhu používají vedle sebe bez bližšího rozlišení pojmy uložení a vykonání trestu, viz např. KALLAB, c. d., str. 78, či MENCEROVÁ, c. d., str. 55.

¹⁹ Vycházím ze statistických listů trestních poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti ČR. V roce 2017 bylo dle nich odsouzeno 58 243 pachatelů, z toho 18 657 byl uložen pouze podmíněný trest odnětí svobody, 13 523 z nich trestním příkazem.

²⁰ BOTTOMS, A. E. Desistance from Crime. In: Ashton, Z. – Shuker, R. (eds.). *Forensic Practice in the Community*, Londýn 2014, str. 251 a násl.; FARRALL, S. – BOTTOMS, A. – SHAPLAND, J. Social structures and desistance from crime. *European Journal of Criminology*, 2010, roč. 7, č. 6, str. 546–570; SHAPLAND, J. – BOTTOMS, A. E. Reflections on social values, offending and desistance among young adult recidivists. *Punishment & Society*, 2011, roč. 13, č. 3, str. 256–282.

²¹ NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství*. 2. vyd. Praha 1969, str. 213.

²² POLÁŠEK, c. d.; TOLAR, c. d.

²³ KALLAB, c. d., str. 172.

²⁴ Což nelze vyčítat minimálně prof. Kallabovi, jelikož v době psaní jeho práce podmíněný trest odnětí svobody v českém trestním právu nebyl zakotven.

kteřeho by se soud s pachatelem, který dosud nevykonával dříve uložené tresty, snažil pracovat prostřednictvím uloženého trestu. Dnes totiž soud nemá kontrolu nad tím, jaké tresty bude pachatel vykonávat – může ovlivnit pouze ten trest, který aktuálně ukládá, přičemž vzhledem k chybějící právní úpravě by neměl výrazně zohlednit dříve uložené dosud nevykonané tresty jako zmírňující faktor. Jen skrze aplikaci obecných ustanovení (která je z více důvodů problematická, viz výše) může zohlednit již uložené nepodmíněné tresty odnětí svobody, přičemž nicméně nemůže zároveň rozhodnout o nařízení či přeměně alternativních, náhradních a podmíněných trestů, o kterých rozhoduje soud, který tento trest uložil. I vzhledem k častému ponechávání podmíněného trestu odnětí svobody v platnosti (které zákon označuje za výjimečné, ale v praxi je relativně časté) tak soudce neví, jak bude rozhodnuto o výkonu dříve uložených dosud nevykonaných trestů – a k jaké kumulaci trestů tak případně dojde. Pro posledního soudce je tak velmi těžké, až nemožné uložit trest pachateli „na míru“.

Jak individuálně preventivní působení na pachatele, tak inkapacitace jsou ve své podstatě utilitární účely trestu – hledí do budoucna a zajímá je právě efektivita trestu. Pokud ale dnešní situace v mnohém zamezuje rozhodnutí o trestu, který bude vykonán, v návaznosti na relativní účely trestání, pak ani nelze požadovat, aby tyto tresty byly efektivní. A pokud se spokojíme s tím, že tresty ukládané některým pachatelům se ani nemohou snažit efektivně působit na pachatele, pak z toho *de facto* vyplývá, že ani náprava pachatele, ani ochrana společnosti nejsou velmi podstatnými účely, jelikož tresty nejsou ukládány tak, aby byly vykonávány v takové výměře, která by reagovala na rizika a potřeby pachatelů.²⁵

Do určité míry by bylo možné část z těchto problémů vyřešit tím, že by o přeměně dříve uložených trestů rozhodoval stejný soud, který ukládá nový trest. Za takové situace by tento soud byl pánem nad tím, jakým způsobem by byly vykonávány dříve uložené dosud

nevykonané tresty. Zároveň by to však neodstranilo další problémy – mezi nimi ani ten, že by soud nebyl pánem nad tím, v jaké výměře by byly jednotlivé tresty vykonávány. Je pravděpodobné, že by soudy v takové situaci upravovaly ty tresty, které ukládají jako poslední, tak, aby byly efektivní a spravedlivé v celkové podobě, ve které by byly vykonávány. *De facto* by tedy – a to minimálně v extrémnějších případech – část soudců rozhodovala *contra* či *praeter legem*, jelikož by ignorovala ustanovení o ukládání trestů a čistě na základě obecných ustanovení by je nahrazovala svými představami o tom, jaký uložit trest, aby byl vykonáván trest jako celek spravedlivý a efektivní. A tohoto lze jednodušeji dosáhnout právě změnou hmotněprávních ustanovení a nespoléhat se na změnu těch procesněprávních, která by velmi pravděpodobně vedla ke zmíněné deformaci obecných hmotněprávních termínů praxí.

Absolutní teorie trestu (proporcionalita, teorie zásluhy a odplaty)

Z hlediska proporcionality je základním principem, kterým se řídí debata o ukládání trestů za souběh v anglosaských zemích, tzv. princip celistvosti (*totality principle*), dle kterého by celkový vykonávaný trest neměl být delší než trest za nejzávažnější verzi dané skutkové podstaty,²⁶ což se velmi podobá trestání souběhu v České republice. Byť bylo toto pojetí různými teoretiky kritizováno,²⁷ obecně je přijímáno za jeden z hlavních principů, který je akceptován univerzálně napříč světem.²⁸ Při jeho nerespektování by za několik spáchaných trestných činů nižší závažnosti mohl být pachateli uložen delší či stejný trest, jako by byl uložen pachateli výrazně závažnějšího trestného činu; což by se přičilo obecné morálce.²⁹

Ostatní argumenty ze strany absolutní teorie trestů, které se zabývaly trestáním za souběh, lze podřadit pod několik kategorií. „Benevolentní“ teorie zmiňují, že je třeba být milosrdní,³⁰ zaměřují se na neukládání trestu

²⁵ Tato poznámka je podstatná zejména z teoretického hlediska, přestože nám kriminologické výzkumy naznačují, že uložení konkrétního druhu trestu nemá význam v případě recidivy, viz VILLETIAZ, P. – GILLIERON, G. – KILLIAS, M. *The Effects on Re-offending of Custodial vs. Non-custodial Sanctions: An Updated Systematic Review of the State of Knowledge* [online]. 2015. Dostupné na <<http://www.campbellcollaboration.org/library/the-effects-on-re-offending-of-custodial-vs-non-custodial-sanctions-an-updated-systematic-review-of-the-state-of-knowledge.html>>; NAGIN, D. S. – CULLEN, F. T. – JONSON, C. L. Imprisonment and Reoffending. *Crime and Justice*, 2009, roč. 38, č. 1, str. 115–200.

²⁶ THOMAS, D. *Principles of Sentencing: The Sentencing Policy of the Court of Appeal Criminal Division*. Londýn 1979.

²⁷ LIPPKE, C. d.; REITZ, K. R. The Illusion of Proportionality: Desert and Repeat Offenders. In: Roberts, J. V. – von Hirsch, A. (eds.). *Previous Convictions at Sentencing: Theoretical and Applied Perspective*, Oxford a Portland, OR, 2010, str. 137–159; RYBERG, C. d.; RYBERG, J. Retributivism, Multiple Offending, and Overall Proportionality. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 13–30; VIBLA, N. Toward a Theoretical and Practical Model for Multiple-Offense Sentencing. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 163–182.

²⁸ MANSON, A. Some Thoughts on Multiple Sentences and the Totality Principle: Can We Get It Right? *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 2013, roč. 55, č. 4, str. 481–494.

²⁹ TONRY, M. Solving the Multiple-Offense Paradox. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 241–265.

³⁰ BOTTOMS, *Exploring*, str. 31–56.

citelnějšího, než je dostačující,³¹ což je někdy odůvodněno principem „život je krátký“ (*life is short*)³² s přihlédnutím k tomu, že společnost soustavně podceňuje dopady trestů na odsouzené.³³ Teorie zaměřené na pachatele zdůrazňují, že žádný trest by neměl odsouzeného zdrtit³⁴ nebo silně znemožnit možnosti jeho nápravy a mravního prozření: Všichni jsme primárně lidské bytosti, a proto si zasloužíme, aby s námi bylo takto zacházeno.³⁵ Jiní upřeli svoji pozornost na morální odsouzení (*censure*) a sdělení tohoto odsouzení pachateli;³⁶ varianta tohoto přístupu zaměřená na oběti byla označena jako „každá oběť se musí projevit“ (*every victim counts*).³⁷ Někteří pak jen jednoduše zmiňují, že pokud by trest byl delší, než by bylo nutné, aby byl naplněn jakýkoli účel trestu, pak by se měl uplatnit princip „dost znamená dost“ (*enough is enough*) a neměl by být uložen delší než takový trest, který je nutný.³⁸

Velmi podobné argumenty lze pak vztáhnout i na ukládání trestů pachatelům, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty. Pokud odsouzený za drobné krádeže vykonává tresty odnětí svobody, jejichž souhrn je delší či podobně dlouhý jako trest odsouzeného, který se dopustil závažného násilného trestného činu, pak se toto přičí obecné morálce a vnímání spravedlnosti. Jestliže jsou pachatelé ukládány tresty nezávisle na dříve uložených trestech, pak též nelze zamezit tomu, aby byly uloženy tresty, které odsouzeného zbytečně zdrtí nebo mu znemožní či silně ztíží možnost nápravy a mravního prozření. K tomuto zjištění stačí diskutovat s některými vězni, kteří vykonávají velmi dlouhé tresty za bagatelní trestnou činnost a kteří mají dojem, že jejich produktivní život je v mnohém u konce, aniž by vnímali, že je to přiměřené jejich jednání.

Jelikož lze vždy uložit přísnější trest, obecně by mělo být možné sdělit morální odsouzení zkoumanému pachateli nejen skrze vyslovení viny, ale i zážitkem přísnějšího trestu; stejně by bylo možné, aby se každá oběť odrazila v uloženém trestu, a měl by se tedy naplnit princip, že se započítá každá oběť, i to, že

odsouzený má určitou motivaci dále nepáchat. V těchto intencích by bylo možné pokračovat dále: Argumenty, které jsou použity pro mírnější trestání v rámci souběhu oproti recidivě z pozic absolutních teorií trestu, nejsou významně odlišné od těch, které lze vztáhnout na trestání pachatelů, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty. Z pozice absolutních teorií by tedy soud měl mít možnost výrazně zohlednit dříve uložené dosud nevykonané tresty, a to tak, aby odrážely specifika jednotlivých jednání.

Srovnání v rámci zemí kontinentální Evropy

Docházejí-li teoretické úvahy k závěru, že je vhodné minimálně v některých případech přihlédnout k dříve uloženým dosud nevykonaným trestům, je namísto analyzovat, jak k této otázce přistupují ostatní země s podobným právním systémem. Lze se buďto poučit z různých přístupů, nebo pokud žádná z evropských zemí tuto skutečnost výslovně nezmiňuje, zvážit, zda je výše rozebraná teorie přehnaná, nebo převratná. Z tohoto důvodu níže srovnávám všechny země kontinentální Evropy z hlediska jejich přístupu k trestání pachatelů, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty. Trestní kodexy, jejich ustanovení, časová znění a jazyky, ve kterých byly analyzovány, jsou uvedeny v příloze 1.³⁹

Nejčastější přístup evropských zemí je podobný tomu českému: K této otázce se trestní kodexy jednoduše nevyjadřují. V takovém případě by to mělo teoreticky vést – podobně jako v České republice – k ukládání trestů nezávisle na sobě (či případně jen se slabým vlivem dříve uložených dosud nevykonaných trestů), kdy tyto jsou vykonávány jeden po druhém. Jedná se o 17 ze 42 analyzovaných evropských kontinentálních zemí, konkrétně o Belgie, Českou republiku, Dánsko, Estonsko, Francii, Island, Itálii, Lucembursko, Maďarsko, Maltu, Moldavsko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Rakousko, Slovensko a Turecko. Jistě je možné, že tato kumulace trestů může být vyvažována jinými mechanismy (ve

³¹ JAREBORG, N. Why Bulk Discounts in Multiple Offence Sentencing. In: Ashworth, A. – Wasik, M. (eds.). *Fundamentals of Sentencing Theory*, Oxford 1998, str. 129–140; LIPPKE, R. L. Parsimony and the Sentencing of Multiple Offenders. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 95–112.

³² JAREBORG, C. d.

³³ LIPPKE, *Parsimony*.

³⁴ ASHWORTH, A. *Sentencing and Criminal Justice*. 5. vyd. Cambridge 2010, str. 276; THOMAS, c. d.; TONRY, c. d.

³⁵ HOSKINS, Z. Multiple-Offense Sentencing Discounts: Score One for Hybrid Accounts of Punishment. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 75–94; LIPPKE, *Parsimony*.

³⁶ LIPPKE, *Retributive Sentencing*; RYBERG, *Retributivism and Multiple Offending*; VON HIRSCH, *Multiple-Offense Sentencing*.

³⁷ LIPPKE, *Retributive Sentencing*.

³⁸ BOTTOMS, *Exploring*; WELLS, M. *Sentencing for Multiple Offences in Western Australia*. 1992.

³⁹ Ze znění trestních zákoníků Španělska a Andorry jsem nebyl s to zjistit, jakým způsobem jsou tito pachatelé trestáni. Specifickým případem pak bylo Dánsko, které se řadí k zemím, které nemají zvláštní ustanovení o trestání těchto pachatelů, ale upravuje situace, kdy bylo uloženo ochranné léčení osobě, které byly dříve uloženy tresty, které do doby uložení ochranného léčení nebyly vykonány.

frankofonních zemích např. tzv. soudcem vykonávajícím tresty, *juge d'application des peines*), analýza zahrnující tyto podrobnosti by si však vyžádala detailní zkoumání teorie i praxe každého právního řádu, které je mimo možnosti tohoto článku a nemožné i z důvodu chybějících informací o jednotlivých právních řádech a realizacích jednotlivých institutů.

Oproti tomu nejmírněji k těmto pachatelům přistupují země, které s nimi zacházejí, jako kdyby spáchali nové trestné činy v souběhu. Existují přitom tři varianty tohoto přístupu: První je vztažení pravidel ukládání trestů za souběh na tyto pachatele bez dalšího (jedná se o Albánii, Černou Horu, Lichtenštejnsko a Severní Makedonii), druhou je toto vztažení, ale s výjimkami, pokud by nová sankce nemohla docílit účelu trestu (Bosna a Hercegovina na federální úrovni, Chorvatsko a Srbsko), popřípadě pokud by nový trest byl nepřiměřeně krátký (Slovinsko). Třetí skupinou zemí jsou Gruzie a Švýcarsko na federální úrovni, kde se tato pravidla uplatní jen na ty pachatele, kterým byl dříve uložen podmíněný trest odnětí svobody, a neuplynula jeho zkušební doba. Tato skupina zemí pak ukazuje na limitaci mnou zvoleného přístupu: To, jakým způsobem se ukládají tresty za souběh, se napříč evropskými jurisdikcemi liší. Je tedy možné, že tyto – primárně balkánské – země mají méně svazující pravidla pro ukládání trestů v případě souběhu, a proto mají širší možnosti, pokud ukládají tresty pachatelům, kteří byli dříve odsouzeni, ale dosud nevykonali všechny tresty. Je-li ale hlavní výzkumnou otázkou této části článku zjistit, zda trestní kodexy umožňují zohlednit dříve uložené dosud nevykonané tresty, či nikoli, pak závěrem je, že tyto země jsou ochotné přistupovat k těmto pachatelům výrazně benevolentněji než k recidivistům a tyto tresty zohlednit, což je zásadní.

Deset dalších evropských zemí pak poskytuje soudům vysokou míru diskrece při trestání těchto pachatelů, aniž by předepisovaly, že mají být použita pravidla pro trestání souběhu, přičemž soudci mohou starý trest k novému připojit zčásti nebo plně. Osm z těchto zemí soudům nedává žádné pokyny, jak mají tresty v takovém případě ukládat [Arménie, Ázerbájdžán, Bulharsko (ve kterém tato ustanovení neplatí pro závažné trestné činy), Litva, Rusko, Ukrajina a pro omezený počet trestných činů i Rumunsko], přičemž ve Finsku zákon jen stanoví, že je možné toto zohlednit jako polehčující

okolnost, zároveň však soud není omezen dolní hranicí trestní sazby. Jediné dvě země, které nabízejí určité pokyny, jak ukládat tresty těmto pachatelům, jsou Švédsko a Lotyšsko. Švédsko nabízí detailní návod, jak ukládat v takových situacích tresty, přičemž rozlišuje mezi různými druhy pachatelů v závislosti na porovnání závažnosti jednotlivých trestných činů, dříve uložených trestů či uplynulé doby. V některých případech se tedy postupuje jako v případě souběhu, jindy se pouze zohlední dříve uložené dosud nevykonané tresty částečně, ale soudy mohou i uložit trest nezávisle na dříve uložených dosud nevykonaných trestech. Švédsko tak dává soudcům nejen širokou diskreci, ale zároveň jim nabízí i určitá vodítka, jak postupovat ve specifických situacích. Lotyšsko se pak omezuje na konstatování, že je namístě uložit alespoň třetinu trestu, který by byl jinak uložen, jsou-li naplněny vyjmenované přitěžující podmínky.

Je tak zřejmé, že napříč právními řády zemí kontinentální Evropy se vyskytují významné rozdíly z hlediska toho, jak jsou trestáni pachatelé, kteří nevykonali dříve uložené tresty. Přibližně polovina z nich přistupuje k těmto pachatelům stejně jako k recidivistům (resp. tuto skupinu nijak nespecifikuje) a pouze dva ze zbylých států nabízejí soudům jasnější pokyny, jak by měly postupovat při ukládání trestů těmto pachatelům. Problematiké jsou přitom oba nejčastější přístupy: jak ten, kdy není možné zohlednit dříve uložené tresty, tak ten, kdy je soudům dána velmi široká diskrece, aniž by jim byly poskytnuty pokyny, jak s touto diskrecí naložit. Nelze se přitom spolehnout na nejvyšší soudy, protože ty (podobně jako ten český) často nerozhodují o principech ukládání trestů.⁴⁰

Empirická část

Frekvence kumulace trestů a její vliv na délku vykonávaných trestů odnětí svobody

Doposud jsem se zabýval teorií, popř. srovnáním úprav jednotlivých zemí. Pro zákonodárce i všechny ostatní aktéry trestní politiky je však podstatné, zda se jedná pouze či zejména o akademickou otázku, která nemá širší dopad na praxi, nebo zda tato skutečnost ovlivňuje – popř. deformuje – trestní systém. Ideální by proto bylo ověřit, zda při ukládání trestu, a případně jak silně, toto ovlivní

⁴⁰ Pro detailnější rozbor viz DRÁPAL, J. Individualizace v České republice: Jak určujeme tresty a co to víme? *Státní zastupitelství*, 2018, roč. 15, č. 1, str. 9–23.

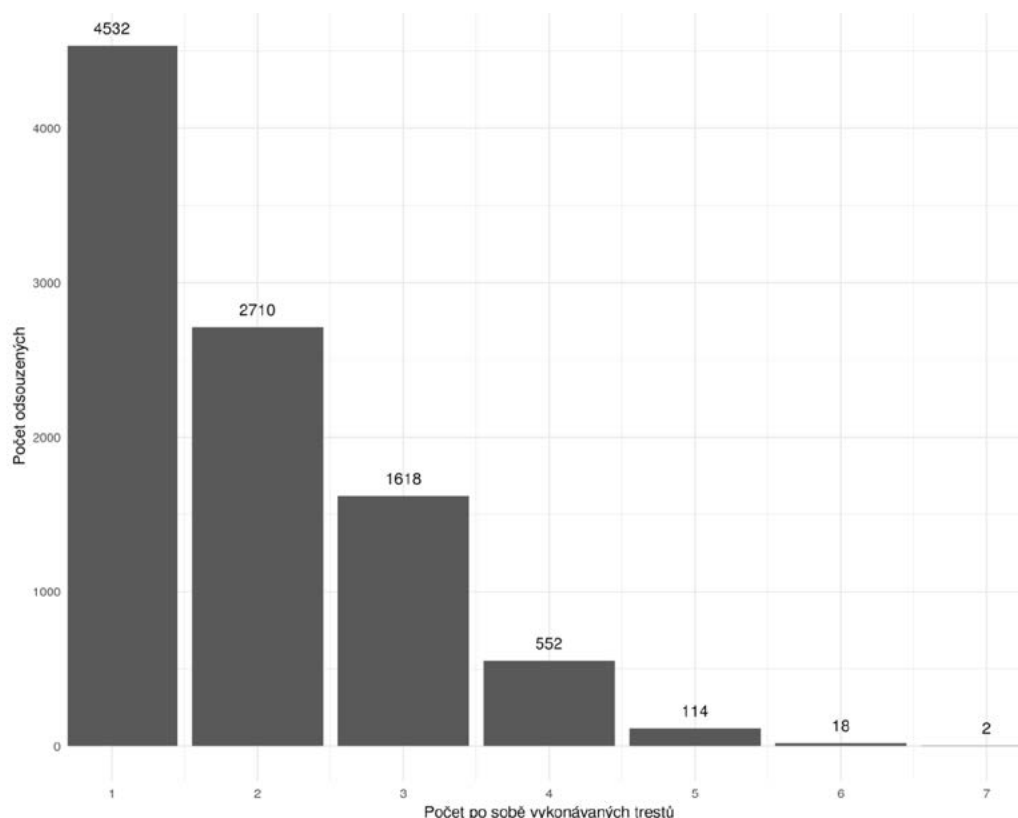
skutečnost, že pachatelé byly uloženy tresty, které dosud nevykonali. Tuto otázku nelze zodpovědět bez přístupu k datům z Rejstříku trestů, která však v současné době nejsou dostupná. Nejdůležitější otázkou, na kterou můžeme se současnými daty odpovědět, tak je, v kolika případech jsou ukládány tresty za trestnou činnost spáchanou po vyhlášení prvostupňového odsuzujícího rozsudku, tedy nakolik se jednotlivé tresty ve výkonu „kumulují“; primárním zájmem je pak kumulace trestů odnětí svobody uložených jako podmíněně odložené či nepodmíněně. Následně je třeba odpovědět na to, jaký je dopad případné kumulace výkonů trestů odnětí svobody na vztah mezi vykonávaným trestem a závažností trestné činnosti, měřené zejména trestní sazbou za nejzávažnější trestný čin. Nakonec je vhodné jít nejen do šířky, ale i do hloubky. Proto analyzují soudní rozhodnutí, která vedla ke kumulaci trestů odnětí svobody u deseti náhodně vybraných pachatelů, kteří vykonávali pět a více trestů odnětí svobody.

Za účelem provedení této analýzy jsem využil data poskytnutá Vězeňskou službou ČR a statistické listy trestní poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti ČR; anonymizovaná

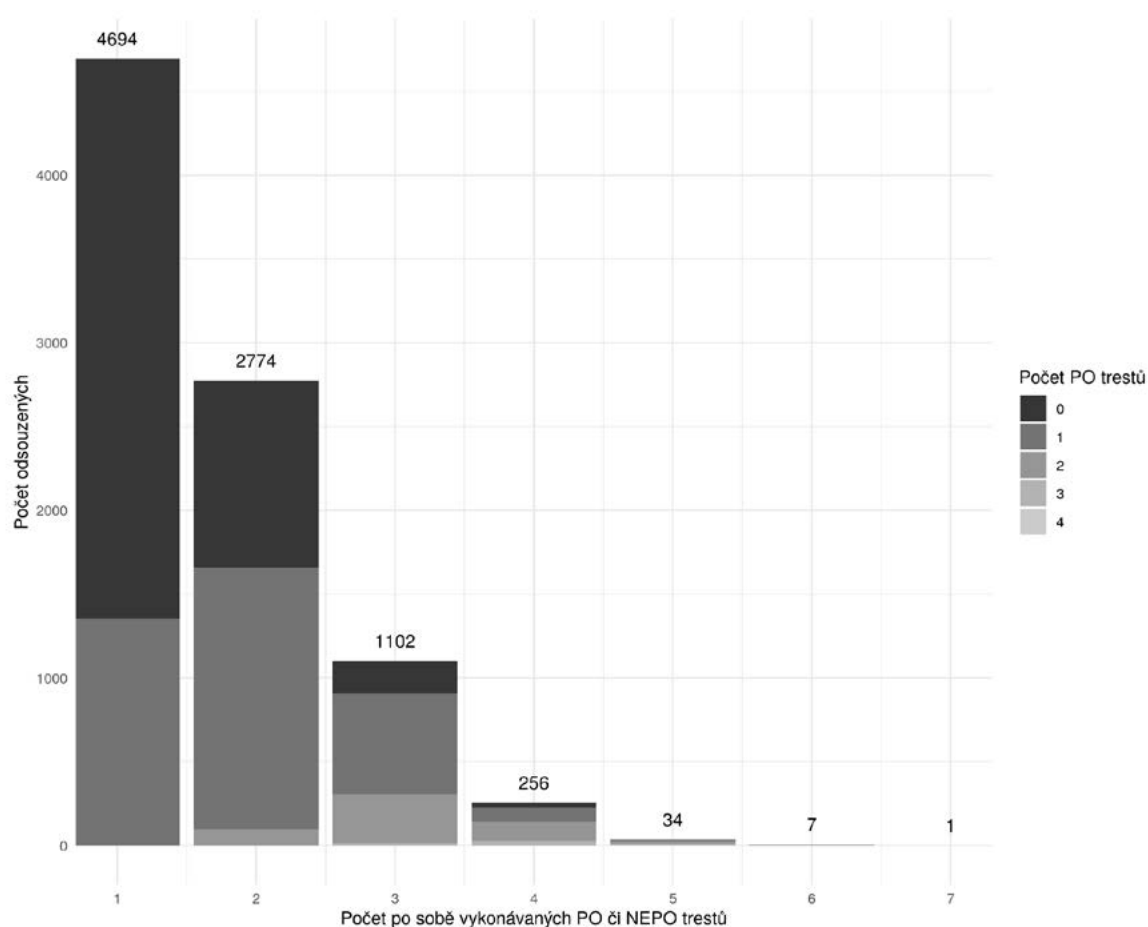
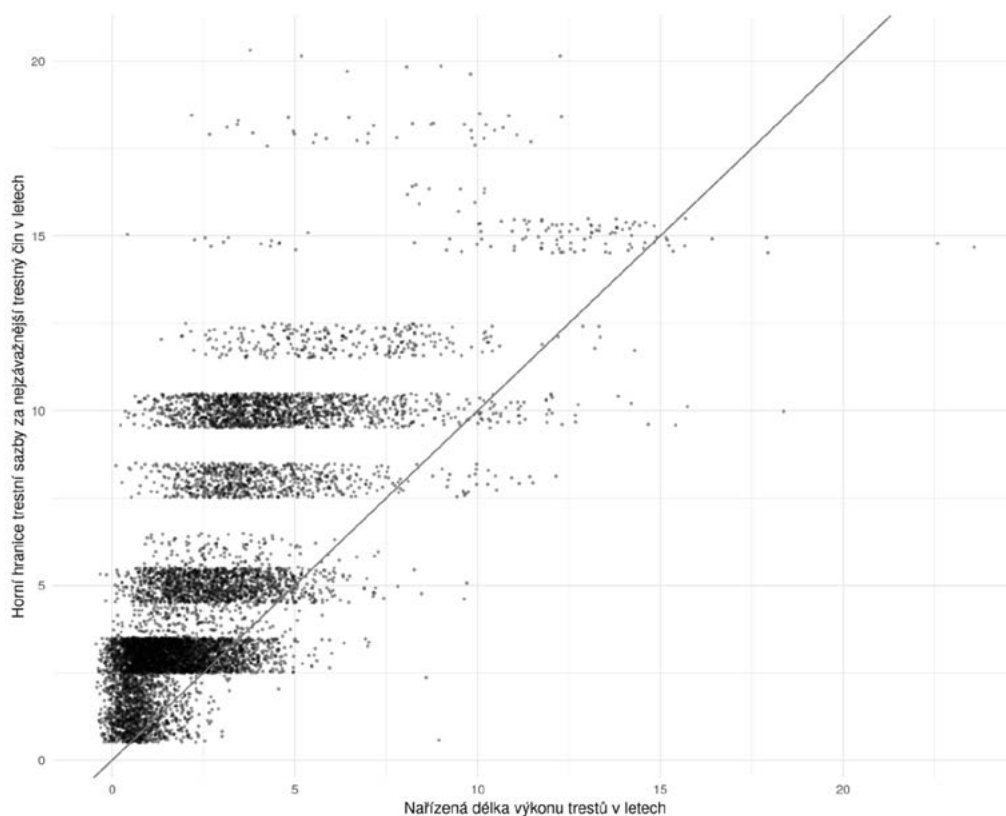
data vězeňské služby byla poskytnuta pro výzkumné účely a obsahují údaje o každém uvěznění, přičemž dle pracovníků vězeňské služby lze za spolehlivé považovat údaje počínající rokem 2008. Od tohoto roku (včetně) jsou totiž vhodnou formou uchovávány údaje o všech osobách omezených na osobní svobodě ve věznicích, vazebních věznicích a detenčních ústavech. Na základě unikátního identifikátoru každého odsouzeného v tomto datasetu a dat výkonu trestů byl konstruován pojem „jedno uvěznění“, přičemž za jedno uvěznění považují, pokud výkony jednotlivých trestů na sebe bezprostředně navazují.⁴¹

Pro zodpovězení prvotní otázky týkající se kumulace výkonů trestů analyzují ta navazující uvěznění, která lze počítat za jedno (která byla vykonávána bezprostředně po sobě) a ve kterých byli odsouzení propuštěni v roce 2018. Za účelem zachování co nejvyšší vypovídací hodnoty byli z tohoto vzorku vyřazeni ti odsouzení, u nichž důvod výkonu alespoň jednoho z vykonávaných trestů byl jeden z následujících: zbytek po přerušení výkonu trestu ze zdravotních důvodů, zbytek po útěku, zbytek výkonu trestu po návratu z ciziny, zbytek po udělení milosti a zbytek po

Graf 1 Odsouzení podle počtu po sobě vykonávaných trestů odnětí svobody (propuštěni v roce 2018)

⁴¹ Pokud byly souhrnnými či společnými tresty zrušeny dřívější rozsudky, bylo to zohledněno. Celková délka jednoho uvěznění je pak obecně lehce podhodnocena, jelikož do této délky trestu není započítáno trvání vazby, ze které byli obvinění propuštěni před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody.

Graf 2 Odsouzení podle počtu po sobě vykonávaných NEPO a PO trestů (propuštění v roce 2018)**Graf 3** Vztah délky nařízených výkonů trestů po sobě navazujících a horní hranice sazby za nejzávažnější trestný čin (propuštění v roce 2018)⁴²

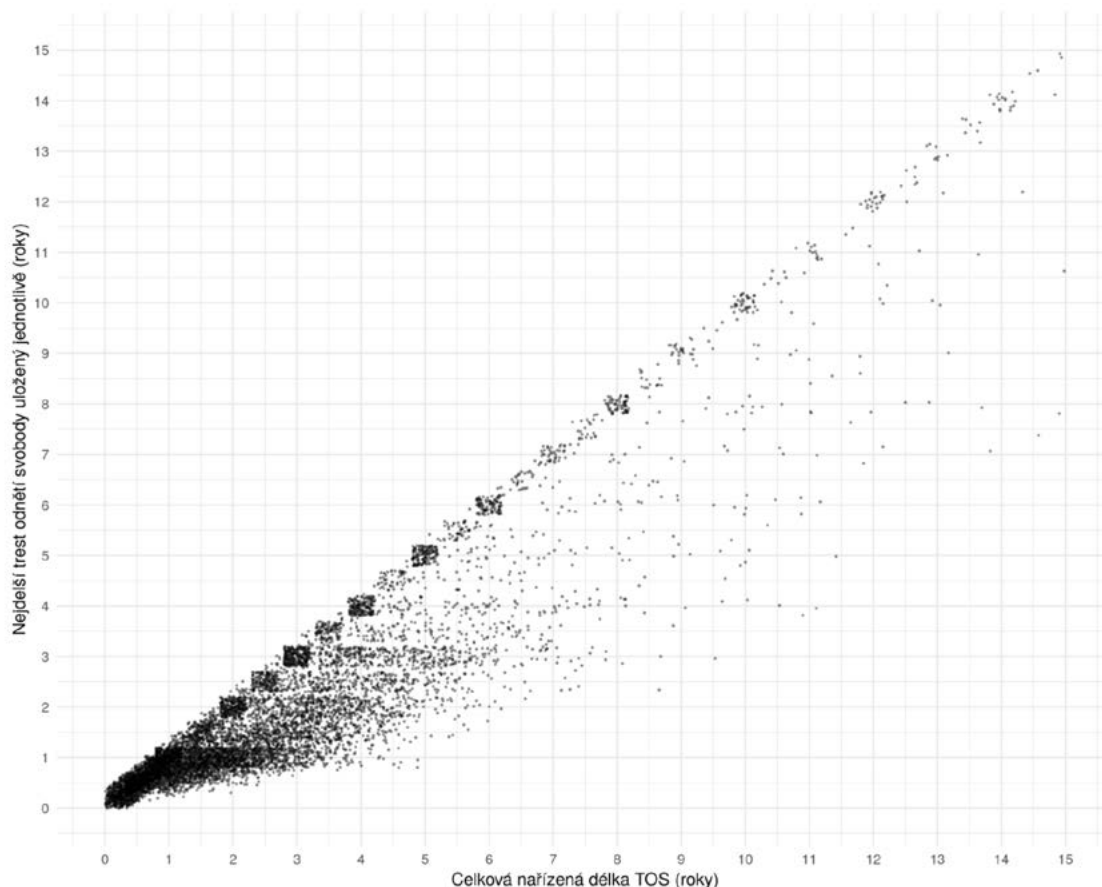
přerušení výkonu trestu soudem; obdobně nebyli zohledněni ti odsouzení, u kterých byl důvod ukončení výkonu trestu alespoň u jednoho z vykonávaných trestů jeden z následujících: přerušení ze zdravotních důvodů, úmrtí, útěk, amnestie, milost, předání k výkonu trestu do ciziny, přerušení výkonu trestu soudem. Celkově bylo v roce 2018 propuštěno 9 546 odsouzených, kteří naplňovali tyto podmínky, přičemž není důvodné se domnívat, že propuštění v roce 2019 či odsouzení, kteří vykonávají v současnosti trest odnětí svobody, se od nich výrazně odlišují.⁴²

V grafu 1 vidíme, že více než polovina odsouzených vykonávala více než jeden trest odnětí svobody. Mezi tresty jsou počítány kromě nepodmíněného trestu odnětí svobody (dále i „NEPO“) a nařízeného původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody (dále i „PO“) také přeměny obecně prospěšných prací, peněžitého trestu, trestu domácího vězení a výkony zbytku po podmíněném

propuštění. Tento graf proto nemusí být plně průkazný, jelikož je relativně časté, že vedle hlavních trestů jsou ukládány i ty vedlejší, které mohou být – a často jsou – přeměněny. Dva vykonávané tresty tak nemusejí znamenat, že došlo ke kumulaci trestů, kdy by mělo být přihlédnuto k dříve uloženým dosud nevykonaným trestům.

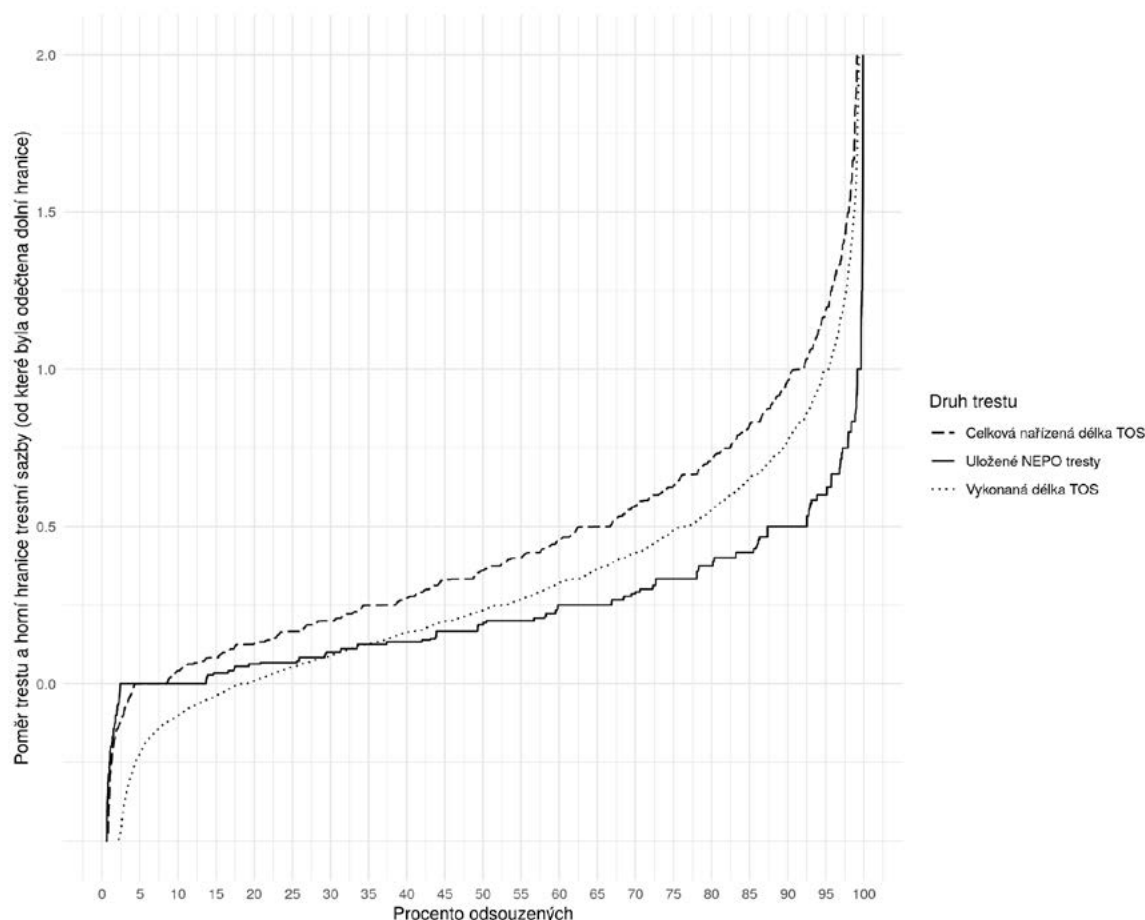
Proto v grafu 2 zohledňují jen počet nepodmíněných (NEPO) a podmíněně odložených trestů odnětí svobody (PO) – tedy ty tresty, které jsou v naprosté většině případů ukládány jako ty hlavní. Výsledky jsou přitom velmi podobné jako v grafu 1. Necelá polovina odsouzených (47,1 %) propuštěných v roce 2018 vykonávala více než jeden trest odnětí svobody uložený jako trest odnětí svobody, což je problematické. Skutečnost, že přes tisíc odsouzených vykonávalo tři a více na sebe navazujících trestů odnětí svobody, je pak alarmující. V grafu 2 je zároveň zobrazen poměr nepodmíněných a podmíněných

Graf 4 Vztah nejdelšího trestu odnětí svobody uloženého samostatně a celkové délky nařízených výkonů trestů (propuštění v roce 2018)

⁴² Pro snazší interpretovatelnost grafu byla použita funkce `geom_jitter` z balíčku `ggplot2` v programu R. Ta způsobuje, že určitá hodnota se náhodně zobrazí v malé vzdálenosti od své skutečné hodnoty. Vzhledem k velmi často používanému zaokrouhlování soudy by jinak nebylo možné na první pohled rozlišit četnost trestů např. v délce 1 roku (které jsou velmi časté) a v délce 20 let (které jsou vzácné). Graf je tedy třeba interpretovat tak, že jednotlivé hodnoty mohou být vzdálené až o půl roku od své skutečné hodnoty. V grafu 4 je použit obdobný princip, ale použitá hodnota byla pětina roku. Oba grafy mají nastaveny horní hranice os, vyšší hodnoty tedy nejsou zobrazeny.

Graf 5 Distribuce trestů v rámci trestní sazby za nejzávažnější trestný čin (odsouzení propuštění v roce 2018 a pachatelé odsouzení v roce 2016)

trestů odnětí svobody: Je-li například počet podmíněných trestů roven nule v kategorii tří trestů odnětí svobody, znamená to, že tento odsouzený vykonává tři nepodmíněné tresty odnětí svobody uložené nezávisle na sobě. Takové případy – bohužel – nejsou vzácné.

Je tedy zřejmé, že odsouzení běžně vykonávají více trestů – a to i trestů odnětí svobody – na sebe navazujících. Do jaké míry tato praxe narušuje přiměřenost trestu ke spáchané trestné činnosti? Na tuto otázku lze odpovědět poměření dvou ukazatelů: celkového nařízeného výkonu trestu odnětí svobody a horní hranice trestní sazby za nejzávažnější trestný čin, za který odsouzený vykonával trest. Na výše definovaném vzorku odsouzených propuštěných v roce 2018 toto ukazují v grafu 3;

černá čára představuje situaci, kdy se horní hranice trestní sazby za nejzávažnější trestný čin rovná celkové nařízené délce výkonu trestů.⁴³ Je z něj vidět, že problém s kumulací trestů nastává zejména u méně závažných trestných činů, zejména s horní hranicí tři roky (zde se bude jednat nejspíše zejména o opakovanou krádež podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku). Graf 4 pak naznačuje, že mnohdy je celková délka výkonu trestu odnětí svobody výrazně delší než nejdelší trest odnětí svobody uložený samostatně, což opět naznačuje výrazný nepoměr mezi závažností spáchaných trestných činů a délkou nařízených výkonů trestů odnětí svobody, který by mohl být v rozporu s absolutními teoriemi trestání.⁴⁴

⁴³ Z metodologického hlediska je potřebné zmínit dvě limity použitých dat: První se týká určité inkonzistence, kterou použítá data vykazují. V některých, relativně výjimečných případech nastalo, že nařízená délka trestu byla kratší než vykonaná délka; tento nedostatek byl způsoben zejména spojováním různých výkonů trestů a vazeb výzkumníkem a komplexností této problematiky. Vzhledem k výjimečnosti takových chyb by však tento nedostatek neměl způsobovat problémy. Druhou limitací je, že data vězeňské služby neobsahují údaje vztahující se k novele trestního zákoníku, ve kterých byly změněny pouze údaje v rámci jednotlivých odstavců, přičemž tyto odstavce nebyly přečíslovány (např. došlo pouze ke změně trestní sazby). Právě změny trestních sazeb proto nemohou být reflektovány; použítá jsou tak trestní sazby k roku 2017, což může mít drobný vliv na výsledek.

⁴⁴ Konkrétně se jedná o všechny nepodmíněné tresty reportované ve statistických listech trestních, které byly odeslány soudy v roce 2016; mělo by se tak jednat o reprezentativní vzorek rozhodnutí. Analyzují přitom pouze ty tresty, které nebyly uloženy jako souhrnné či společné; v takových případech totiž všechny soudní statistiky neuvádějí, za jaké všechny trestné činy byl pachatel v minulosti odsouzen. Do vzorku nejsou zahrnuty ani ty tresty, kdy byly uloženy výjimečné tresty (§ 54 trestního zákoníku) a kdy byly uloženy tresty mladistvým, pro nejednoznačnost spojenou s horní hranicí trestní sazby, kterou nelze jednoduše vyčíslit. Oproti datům vězeňské služby soudní data obsahují případně údaje o novelách, a jedná se tedy z tohoto hlediska o částečně spolehlivější data než v případě vězeňské služby.

V grafu 5 a tabulce 1 pak ukazují, jaká část odsouzených měla vykonat jaký trest, jaký vykonala a jaký jí byl uložen vzhledem k trestní sazbě za nejzávažnější trestný čin. Násobky trestní sazby byly počítány následovně: (trest – dolní hranice sazby) / (horní hranice sazby – dolní hranice sazby), a vyjadřují tak pozici trestu vůči trestní sazbě za nejzávažnější trestný čin. Zatímco je vidět, že jen nepatrná část nepodmíněných trestů tak, jak byly uloženy soudy, přesahuje horní hranici trestní sazby (0,4 %, přičemž v některých případech se jednalo podle jejich analýzy o mylně zadané údaje pracovníky soudu), výrazná část trestů tak, jak byly nařízeny, přesahovala horní hranice sazby za nejzávažnější trestný čin (7,5 %) a v případě 4,3 % odsouzených byl skutečně vykonán trest delší, než byla horní hranice sazby za nejzávažnější trestný čin. Zároveň však graf 5 ukazuje, že soudy mají výrazné možnosti zpříšňovat délky nepodmíněných trestů odnětí svobody, jelikož více než 90 % nepodmíněných trestů odnětí svobody bylo kratších než polovina trestní sazby. Tedy i pokud by byla pravidla ukládání trestů za souběh v určité podobě rozšířena i na pachatele, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty, nebylo by třeba se bát případné „bezrestnosti“ recidivistů, zejména pokud by byla přijata podobná výjimka jako např. ve Slovinsku.

Analýza soudních rozhodnutí

Pro hlubší porozumění tomu, kdo jsou vězni, kteří vykonávají několik trestů odnětí za sebou, za jaké trestné činy tyto tresty vykonávají a nakolik dříve uložené dosud nevykonané tresty soudy zohlednily, jsem náhodně vybral deset propuštěných odsouzených, kteří vykonávali pět či více trestů odnětí svobody v návaznosti po sobě, a na základě žádostí podle zákona o svobodném přístupu k informacím jsem obdržel všechny rozsudky a usnesení o nařízení výkonu podmíněně odloženého trestu odnětí svobody či o přeměně trestu obecně prospěšných prací (vyjma jednoho). Seznam spisových značek těchto věcí je uveden v příloze 2.

Tabulka 1 Percentily délek trestů odnětí svobody v rámci trestních sazeb za nejzávažnější trestné činy (odsouzení propuštěni v roce 2018 a pachatelé odsouzení v roce 2016)

Percentil	5 %	25 %	50 %	75 %	95 %	99 %
Nepodmíněný trest odnětí svobody	0	0,067	0,188	0,333	0,6	0,9
Celková nařízená délka trestu odnětí svobody	0	0,166	0,4	0,624	1,164	1,665
Vykonaná délka trestu odnětí svobody	-0,224	0,053	0,233	0,481	0,982	1,46

Ve všech případech se jednalo o pachatele opakované kriminality, kteří zejména páchali drobné krádeže, vykrádali obydlí (a někdy u toho brali drogy) a řídili přes uložený zákaz. Trestná činnost byla běžnou součástí jejich života a soudy zejména ke konci evidentně nevěděly, co s nimi dělat jiného než uložit nepodmíněný trest, jelikož zkoušely vše: Nejdříve jim uložily alternativní tresty, postupně prodlužovaly délku podmíněně odložených trestů a až následně začaly ukládat nepodmíněné tresty odnětí svobody. Těmto pachatelům tak bylo běžně nabídnuto několik šancí, jak se odklonit od kriminálního způsobu života, což soudy ve zkoumaných rozhodnutích opakovaně vyjadřovaly. Při ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody tak soudy uváděly, že „je zřejmé, že alternativní tresty se neosvědčily, lze uložit jen nepodmíněný trest“, zmiňovaly, že „žádná z dosavadních odsouzení, neměla na osobu obžalované takový výchovný vliv, aby se dále trestné činnosti nedopouštěla“, či že pachatel „opakovaně nerespektuje uložené tresty zákazu činnosti“ nebo má „naprostý despekt k majetkovým právům jiných“ a je osobou „bez zájmu o vlastní nápravu“.

Až na jednu výjimku však žádný soud nezmiňoval, že pachatel bude muset vykonat vedle v řízení uloženého nového trestu i dříve uložené tresty; jeví se to jako zarážející, byť vzorek byl o něco menší z důvodu častého neodůvodnění, protože se obě strany vzdaly odvolání nebo bylo rozhodnutí vydáno formou trestního příkazu.⁴⁵ Jedinou výjimkou bylo odsouzení pachatele za šikanu a vydírání spoluvězně, kdy se soudu zdál pětiletý trest navržený státním zástupcem příliš dlouhý v součtu s dříve uloženými dosud nevykonanými tresty, a proto uložil trest čtyřletý.

Tito pachatelé pak nezřídka vykonávali tresty, které se nezdají být příliš přiměřené trestným činům, které spáchali, a to jak celkově, tak v některých případech i pokud byly uloženy jednotlivě. Tato disproporce vyvstává zejména v případě opakovaných krádeží (§ 205 odst. 2 trestního zákoníku), jelikož tento trestný čin nevyžaduje způsobení minimální

⁴⁵ Odůvodněných bylo 13 z 52 rozsudků a 21 z 27 usnesení o nařízení výkonu trestu odnětí svobody či přeměně alternativního trestu v trest odnětí svobody.

výše škody. Někteří z analyzovaných pachatelů tak vykonávali trest odnětí svobody v délce 12 měsíců za krádež půl kila kuřecích prsou (škoda 97 Kč), kávy a sušenek či čokolády (287 Kč a 8 měsíců, 269 Kč a 6 měsíců), konzerv (396 Kč, 8 měsíců) či koblih, zmrzliny a dalších věcí (470 Kč, 6 měsíců). Jednomu z pachatelů tak byl nařízen k vykonání trest v celkové délce 3,2 let za krádeže jídla a oblečení v souhrnné výši 6 484 Kč, tedy více, než by byla horní hranice sazby, pokud by byl pachatel souzen za souběh těchto trestných činů. Až na jednoho pachatele, který spáchal další trestný čin ve vězení (šikana spoluvězně), všichni odsouzení vykonávali minimálně dvakrát delší trest, než byl ten nejdělnější samostatně uložený trest odnětí svobody; šest z nich vykonávalo třikrát delší trest, a dva z nich dokonce čtyřikrát. I toto ukazuje na nepoměr mezi délkou výkonu trestu odnětí svobody a závažností spáchaných trestných činů.

Závěr: Normativní důsledky teoretických a empirických zjištění

Neexistují-li ustanovení, která by umožňovala zohlednit dříve uložené dosud nevykonané tresty při ukládání trestů za nové trestné činy, soudy by tyto tresty neměly výrazněji zohledňovat (byť tak někteří soudci nejspíše činí s cílem uložit v jejich očích spravedlivý trest). V důsledku toho a nemožnosti rozhodnout o výkonu dříve uložených trestů mohou jen těžko individualizovat trest osobě pachatele, a je tak velmi obtížné uložit trest, který by měl za cíl pachatele přiměřeně napravit, odradit nebo inkapacitovat. Pachatelé, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty, se však v mnohém podobají pachatelům, kteří se dopustili trestného činu v souběhu: Morální odsouzení jim dosud nebylo dostatečně komunikováno výkonem trestu a nezohlednění předchozích dosud nevykonaných trestů může vést k nepřiměřeně dlouhým vykonávaným trestům, což nebere v potaz princip nejméně citelné sankce. Zdá se proto vhodné, aby trestní zákoník výslovně upravoval specifická pravidla pro trestání pachatelů, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty; podstatné je to zejména proto, že současná koncepce souběhu a recidivy byla vymyšlena a aplikována před možností ukládání podmíněných a některých alternativních trestů. Teoreticky lze přemýšlet i o tom, že mnohost trestné činnosti, která byla koncipována

primárně za účelem spravedlivě ukládat tresty, by se měla dělit nejen na souběh a recidivu, ale na souběh, *kumulaci* a recidivu.

Dnešní problematičtější situace, kdy většina vězňů vykonává více než jeden trest odnětí svobody, pravděpodobně vznikla v důsledku dobrých úmyslů méně ukládat nepodmíněné tresty a zrychlit trestní řízení. V souladu s doporučeními Rady Evropy Česká republika od sametové revoluce postupně zpříšňovala podmínky uložení nepodmíněných trestů odnětí svobody, což vedlo mimo jiné k vysoké míře užití podmíněných trestů odnětí svobody; výkon několika po sobě uložených podmíněných trestů odnětí svobody přitom mohl vést – a podle statistik zmíněných výše vede – k velmi dlouhým výkonům trestů odnětí svobody. Podobně i skutečnost, že trestní systém se zrychluje, mohla vést ke kumulaci výkonů trestů odnětí svobody za současného neužívání krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody. Jak zmiňoval Libor Vávra, předseda Městského soudu v Praze, někteří zloději byli odsouzeni třikrát za týden za nové trestné činy.⁴⁶ Právě Libor Vávra pak současnou situaci řetězení trestů na konferenci „Efektivnost systému trestů“ v červnu 2019 označil za „naprostou absurditu“. Pokud stát výslovně neupravuje možnost přihlídnout k dosud nevykonaným trestům při ukládání trestů za nový trestný čin, reformy namířené na snížení užití nepodmíněného trestu odnětí svobody a zrychlení trestního řízení mohou mít nepřiměřeně přísný dopad na délku vykonávaných trestů odnětí svobody.

Dopady neexistence předmětného ustanovení jsou tak v České republice pro odsouzené extrémně problematické: Polovina odsouzených vykonává více než jeden trest odnětí svobody a často vykonávají i tři či více těchto trestů. Celkové délky trestů jsou nezdědky delší než horní hranice trestní sazby za nejzávažnější trestný čin, za který byli odsouzeni, přičemž v obou případech se jedná primárně o pachatele, kteří byli odsouzeni za méně závažnou kriminalitu.

Je proto namístě zvážit přijetí takové úpravy, která umožní zohlednit dosud nevykonané tresty i v případech, kdy pachatel spáchal další trestný čin po vyhlášení odsuzujícího rozsudku prvostupňovým soudem. Evropské srovnání nám v zásadě nabízí dvě různé možnosti: Buďto ukládat tresty takovým pachatelům za podobných podmínek jako v případě souběhu, nebo dát soudcům možnost, aby dle své diskrece k původním trestům přidávali nové tresty v různých výměřích.

⁴⁶ VÁVRA, L. Žádné excesy politiků do justice u nás dosud nenastaly. In: *Lidové noviny* [online]. 2018. Dostupné na <http://ceskapozice.lidovky.cz/zadne-excesy-politiku-do-justice-u-nas-dosud-nenastaly-pgc-/tema.aspx?c=A180820_174256_pozice-tema_lube>.

Obě varianty mají svá pro a proti. Varianta, kdy by předmětní pachatelé byli trestáni v rámci stejných trestních sazeb jako pachatelé za souběh, by vyžadovala nejen možnost zohlednění vlivu dřívějšího odsouzení, které by mělo zpravidla vést k uložení přísnějšího trestu, ale měla by také obsahovat výjimečné možnosti jiného postupu, např. jako ve Slovinsku. Tuto variantu by bylo možné nazvat souběh plus, jelikož by se jednalo o přísnější trestání za souběh, ale v rámci trestní sazby za souběh (s případně rozšířenou variantou mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody). Druhá varianta by – po vzoru Finska – mohla vypadat tak, že by soudce měl přihlídnout k dříve uloženým dosud nevykonaným trestům, přičemž by nebyl vázán dolní hranicí trestní sazby. Jednalo by se tak o možnost i výrazného zmírnění trestu oproti recidivistům, což můžeme nazvat variantou recidiva minus. Byl-li by zvolen druhý přístup, pak by bylo vhodné, aby poslední soudce rozhodoval též o způsobu výkonu dříve uložených dosud nevykonaných trestů.

Bez ohledu na to, který princip by byl zvolen, bylo by třeba jej doprovodit několika zpřesňujícími principy, které by reflektovaly vysokou rozdílnost možných variant.⁴⁷ V případě pachatelů, kteří byli podmíněně propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody, by bylo namístě tyto pachatele trestat výrazně přísněji než ostatní a jejich jednání hodnotit výrazněji blíže recidivistům, jelikož jim bylo plně komunikováno morální odsouzení, byla jim nabídnuta nová šance a bylo (popř. mělo být) s nimi ve výkonu trestu pracováno. Podobně by mělo být zacházeno i s osobami, které vykonávají trest odnětí svobody, jelikož právě jim je morální odsouzení komunikováno. Specifické postavení by pak mohl zastávat trestný čin spočívající v nenastoupení do výkonu trestu odnětí svobody bez závažného důvodu [§ 337 odst. 1 písm. f) trestního zákoníku], který by se měl k ostatním trestům jednoduše přičítat; jinak by toto ustanovení ztratilo svůj význam. V ostatních případech, a to zejména tehdy, pokud byl pachatel odsouzen dříve trestním příkazem či k podmíněnému trestu odnětí svobody, by naopak bylo vhodnější dříve uložené dosud nevykonané tresty zohlednit silněji (a to nikoli jako přitěžující okolnost). Určité vodítko by mělo být soudcům dáno i z hlediska doby od spáchání či závažnosti trestného činu. Tyto zpřesňující principy by přitom neměly zakotvovat bezvýjimečná

pravidla, ale spíše pokyny a doporučení, jak postupovat v určitých situacích.

Takovýto postup by neměl být zaměňován s institutem dalšího trestu dle trestního zákona z roku 1961 (§ 36 trestního zákona). Ten totiž nijak neupravoval možnost zohlednit dříve uložené dosud nevykonané tresty ani neumožňoval rozhodnout o vykonání či nařízení dříve uložených trestů odlišných od nepodmíněného trestu odnětí svobody. Poskytoval jediné omezení pro výjimečné případy: Tresty uložené dohromady nemohly přesáhnout nejvyšší výměru dovolenou trestním zákonem pro jednotlivé tresty (nikoli trestné činy), tedy v případě trestu odnětí svobody 15 let, neumožňoval-li trestní zákon uložení výjimečného trestu. Řešil tedy – do určité míry nesystémově – jen extrémní situace.

Tyto navržené principy jsou pouhým náčrtem možných pravidel a principů, na základě kterých by měla být vystavěna ustanovení, která by upravovala ukládání trestů pachatelům, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty. Tyto principy by měly být širěji odůvodněny, specifikovány a ujasňovány. Obdobně by bylo vhodné upřesnit procesní stránku této věci, jelikož taková změna by vedla ke ztížení již dnes komplikovaného rozhodování o souhrnných a společných trestech. Pro to však není prostor v tomto článku: V tom jsem si kladl za cíl čtenáři představit důvody pro zohlednění dříve uložených dosud nevykonaných trestů při ukládání trestů za nové trestné činy, a to jak z hlediska teoretického, tak praktického.

Navrhované principy by pak mohly být kladně přijaty různými stranami. Změna v přístupu při ukládání trestů pachatelům, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty, je teoreticky podložená, byť lze diskutovat, jak silnou roli by tato skutečnost měla hrát u jednotlivých skupin pachatelů. Pro soudce a státní zástupce by tato změna měla být přijatelná, jelikož by jim umožnila ukládat (resp. navrhopvat) tresty tak, aby tyto tresty mohly být efektivnější, případně by umožnila, aby se alespoň pokoušeli o uložení trestů, které by mohly být efektivní. Oproti některým snahám (zejména zahraničním) omezovat diskreci soudců by se touto změnou naopak jejich diskrece rozšířila, byť by měla být doprovázena pokyny a doporučeními, jak se v rámci ní pohybovat. Pro odsouzené by změna byla velmi pozitivní – byly by jim ukládány tresty, které by byly efektivnější,

⁴⁷ BOTTOMS, *Exploring*; MANSON, C. D., str. 481–494; MANSON, A. Multiple-Offense Sentencing: Looking for Pragmatism, Not a Unifying Principle. In: Ryberg – Roberts – de Keijser (eds.), c. d., str. 225–240; WASIK, M. Concurrent and Consecutive Sentences Revisited. In: Zedner, L. – Ashworth, A. (eds.). *Principles and Values in Criminal Law and Criminal Justice: Essays in Honour of Andrew Ashworth*, Oxford 2012, str. 285–305.

a zbytečně by se jim nekumulovaly nařízené či přeměňované tresty, které ve svém souhrnu mohou být výrazně citelnější než ty, které by jinak postačovaly. Pro stát by podobná úprava byla také výhodná – tresty by byly efektivnější a některé nejspíše o význačnou

část kratší, tedy méně nákladné na výkon. Jako principiální a spravedlivá změna, která všem zainteresovaným aktérům nabízí lepší možnosti, se tak tato oblast jeví jako ideální kandidát při úvahách o změnách trestního práva.

Přílohy

Příloha 1: Použité evropské trestní kodexy

Pro každou zemi, jejíž trestní kodex byl analyzován, je níže v tabulce A.1 uvedena informace o zdroji znění daného kodexu, roku, ke kterému je použité znění aktuální, jazyk, ve kterém byl kodex studován, a ustanovení daných kodexů zabývajících se ukládáním trestů pro pachatele, kteří dosud nevykonali dříve uložené tresty, pokud se v daném kodexu nachází.

Tabulka A.1 Trestní kodexy použité pro srovnání

Země	Ustanovení	Rok	Zdroj	Jazyk
Albánie	56	2015	www.legislationline.org (dále i „LO“)	EN
Andorra	–	2005	LO	EN
Arménie	67	2003	LO	FR
Ázerbájdžán	67	2000	LO	EN
Belgie	–	2019	www.justice.belgium.be	FR
Bosna a Hercegovina (federální)	56	2016	LO	EN
Bulharsko	27	2017	LO	EN
Černá Hora	50	2011	LO	EN
Česká republika	–	2019	www.zakonyprolidi.cz	CZ
Dánsko	–	2005	LO	EN
Estonsko	65	2017	LO	EN
Finsko	kap. 7 § 6	2015	LO	EN
Francie	–	2019	www.legifrance.gouv.fr	FR
Gruzie	67	2016	LO	EN
Chorvatsko	53	2011	LO	EN
Island	–	2012	LO	EN
Itálie	–	2019	www.altalex.com	IT (Google Translate do EN)
Lichtenštejnsko	40	2019	www.gesetze.li	DE
Litva	64	2015	LO	EN
Lotyšsko	51	2013	LO	EN
Lucembursko	–	2016	LO	EN
Maďarsko	–	2015	LO	EN
Malta	–	2018	LO	EN
Moldavsko	–	2009	LO	EN
Německo	–	2013	LO	EN
Nizozemsko	–	2012	LO	EN
Norsko	–	2005	LO	EN
Polsko	–	1997	LO	EN
Portugalsko	–	2006	LO	EN
Rakousko	–	2014	www.beck-online.cz	CZ
Rumunsko	44	2012	LO	EN
Rusko	67	2012	LO	EN
Severní Makedonie	46	2018	LO	EN
Slovensko	–	2019	www.zakonypreludi.sk	SK
Slovinsko	55	2008	LO	EN
Srbsko	62	2012	LO	EN
Španělsko	–	2013	LO	EN
Švédsko	kap. 34	1999	LO	EN
Švýcarsko (federální)	46	2017	LO	EN
Turecko	–	2016	LO	EN
Ukrajina	71	2010	LO	EN

Příloha 2: Použitá rozhodnutí

Pro analýzu soudních rozhodnutí byla použita rozhodnutí vedená pod spisovými značkami uvedenými v tabulce A.2.

Tabulka A.2 Spisové značky věcí, jejichž rozhodnutí byla analyzována

Spisová značka	Soud	Spisová značka	Soud
5 T 142/2014	Obvodní soud pro Prahu 1	1 T 135/2015	Okresní soud v Domažlicích
5 T 41/2015	Obvodní soud pro Prahu 1	1 T 167/2014	Okresní soud v Domažlicích
2 T 122/2014	Obvodní soud pro Prahu 10	5 T 18/2016	Okresní soud v Hradci Králové
4 T 53/2013	Obvodní soud pro Prahu 10	2 T 37/2013	Okresní soud v Klatovech
51 T 149/2013	Obvodní soud pro Prahu 10	20 T 62/2016	Okresní soud v Novém Jičíně
4 T 39/2016	Obvodní soud pro Prahu 10	32 T 12/2015	Okresní soud v Novém Jičíně
2 T 256/2014	Obvodní soud pro Prahu 2	3 T 23/2015	Okresní soud v Novém Jičíně
4 T 4/2014	Obvodní soud pro Prahu 2	4 T 248/2014	Okresní soud v Novém Jičíně
9 T 201/2014	Obvodní soud pro Prahu 2	7 T 60/2016	Okresní soud v Olomouci
1 T 18/2014	Obvodní soud pro Prahu 3	5 T 36/2016	Okresní soud v Opavě
37 T 109/2014	Obvodní soud pro Prahu 4	5 T 111/2015	Okresní soud v Opavě
31 T 37/2014	Obvodní soud pro Prahu 4	1 T 104/2015	Okresní soud v Opavě
3 T 141/2017	Obvodní soud pro Prahu 4	2 T 80/2013	Okresní soud v Opavě
52 T 59/2015	Obvodní soud pro Prahu 4	5 T 68/2016	Okresní soud v Písku
33 T 20/2015	Obvodní soud pro Prahu 4	8 T 111/2013	Okresní soud v Písku
6 T 117/2014	Obvodní soud pro Prahu 4	2 Tm 22/2013	Okresní soud v Příbrami
2 T 143/2015	Obvodní soud pro Prahu 4	1 T 131/2015	Okresní soud v Táboře
19 T 158/2014	Obvodní soud pro Prahu 5	1 T 106/2015	Okresní soud v Táboře
2 T 106/2013	Obvodní soud pro Prahu 6	1 T 45/2015	Okresní soud v Táboře
103 T 8/2016	Obvodní soud pro Prahu 9	13 T 156/2014	Okresní soud v Táboře
32 T 86/2012	Okresní soud Plzeň-město	8 T 112/2014	Okresní soud v Tachově
35 T 25/2010	Okresní soud Praha-východ	1 T 193/2014	Okresní soud v Trutnově
2 T 225/2014	Okresní soud v Chrudimi	3 T 212/2014	Okresní soud v Trutnově
1 T 27/2014	Okresní soud v Chrudimi	5 T 107/2013	Okresní soud ve Strakonicih
2 T 75/2014	Okresní soud v Domažlicích	3 T 68/2013	Okresní soud ve Strakonicih
1 T 61/2016	Okresní soud v Domažlicích		

NOVINKA – online školení ASPI

ASPI

Do konce dubna školíme **ZDARMA!**

Školení ASPI nyní nově nabízíme ve službě Teams

- Ukážeme rychlé vyhledávání informací v ASPI
- Naučíme pracovat s judikaturou a literaturou
- Představíme nové praktické nástroje

Termíny, přihlášky a informace naleznete na skoleni.aspi.cz